

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Гілея
Науковий вісник
збірник наукових праць

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 119 (№ 4)

Київ – 2017

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Фахове видання**

з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
 № 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р. (перереєстрація)

Свідectво про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу
 масової інформації: серія KB № 19946 – 9746 ПР від 31 травня 2013 року

Друкється за рішенням:

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
 (протокол № 10 від 27 квітня 2017 р.); Президії ВГО Української Академії Наук (протокол № 17.04.27 від 27 квітня 2017 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія); РИНЦ (Росія).

Шеф–редактор:

Андрущенко В. П.,
 д–р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
 акад. НАПН України
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М.,
 д–р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Акопян В. Г.,
 д–р філос. наук, ст.н.с. (Україна, Київ)
Кивлюк О. П., д–р філос. наук, ст.н.с.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
 д–р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Відповідальний секретар:

Халамендик В. Б.,
 д–р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д–р філос. наук, проф.,
 член – кор. НАН України, акад. НАПН України
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д–р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д–р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Колесник В. Ф., д–р іст. наук, проф., член–кор. НАН України
 (Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д–р іст. наук, проф. (Вірменія, Єреван)
Михальченко М. І., д–р філос. наук, проф., член–кор. НАН України
 (Україна, Київ)
Панчук М. І., д–р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Рафальський О. О., д–р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д–р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Солдатенко В. Ф., д–р іст. наук, проф., член–кор. НАН України
 (Україна, Київ)
Степико М. Т., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія:**З історичних наук:**

Войцехівська І. Н., д–р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д–р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Журба М. А., д–р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Лазько Г. Г., д–р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д–р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Михайлюк В. П., д–р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)

Стоян Т. А., д–р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Сушко О. О., д–р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Чернега Л. М., д–р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шановал Ю. І., д–р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

З філософських наук:

Абасов А. С., д–р філос. наук, професор (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бех В. П., д–р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Воронкова В. Г., д–р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимова Е. М., д–р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д–р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Жалько В. О., д–р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жижко Т. А., д–р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Купцал С. В., д–р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчук А., д–р хабілітований, проф. (Польща, Познань)
Онїко О. Ф., д–р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
Свириденко Д. Б., д–р філос. наук, доц.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Терещицький С. О., д–р філос. наук, доц.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тецлав С., д–р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
Яшанов С. М., д–р пед. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З політичних наук:

Андрушишин Б. І., д–р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Андрюкайтене Р., д–р PhD соціальних наук (менеджмент),
 (Литва, Маріямполь)
Бабкіна О. В., д–р політ. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д–р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Варзар І. М., д–р політ. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Войналович В. А., д–р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Іванов М. С., д–р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Картунов О. В., д–р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Кізіма С. А., д–р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Котигоренко В. О., д–р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д–р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)
Лапина С. В., д–р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко Л. Л., д–р пед. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д–р політ. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Римаренко С. Ю., д–р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Срогошу Т., д–р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2017. – Вип. 119 (4). – 432 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально–політичних наук.

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Денисюк С. Г.,
доктор політичних наук, професор, директор
Інституту соціально-гуманітарних наук Вінницького
національного технічного університету (Україна,
Вінниця), sg_deniisyk@mail.ru

**РЕЦЕНЗІЯ НА НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК:
КОРНІЄНКО В. О. УКРАЇНА В ЄВРОПІ І СВІТІ
[ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС]: [ОНЛАЙН-ГІД З ПИТАНЬ
ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ]: [ЕЛЕКТРОННИЙ]
НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК / В. О. Корнієнко. –
ЕЛЕКТРОННІ ТЕКСТОВІ ДАНІ (1 ФАЙЛ (PDF): 16,5
МБАЙТ). – Вінниця: ВНТУ, 2017. – 147 с.**

Інтеграція до європейського політичного, економічного, правового простору є одним із національних пріоритетів України. Тому теоретична, а більш за все – практична актуальність вивчення дисципліни «Україна в Європі і світі» у вищому навчальному закладі набуває особливого значення за умов подальшої демократизації українського суспільства і його бажання стати повноцінним членом європейської спільноти.

В представленому навчальному посібнику автором проведено ретельний аналіз відносин України з європейськими країнами в контексті проблем євроатлантичної інтеграції, її сучасного стану задля забезпечення студентам панорамного бачення вітчизняних перспектив. Сучасний світ дуже динамічний, тому ґрунтовний аналіз можливостей України, її політико-правових, економічних, світоглядних і духовно-культурних засад розвитку здатний сформулювати адекватне уявлення про реальний поступ та перспективи утвердження незалежної України як високорозвиненої держави в європейському і світовому просторі.

В цьому контексті мета навчального посібника «Україна в Європі і світі» полягає в тому, щоб на основі наданої інформації розширити політичну свідомість і культуру студентів, їх ціннісні орієнтації та настанови, сприяти формуванню активної громадянської позиції й розумінню суті загальноцивілізаційних змін.

Навчальний посібник позбавлений агітаційно-ідеологічного навантаження, він націлений лише на здобуття основних знань щодо викладеного матеріалу. Однак ці знання визначають, насамперед, можливості не лише для аналізу політичних подій, але й свідомої практичної участі молоді в сучасних соціально-політичних процесах.

Представлений посібник складається зі вступу, 8 розділів, переліку використаної та рекомендованої літератури. Його структура дозволила автору детально розглянути різні аспекти євроатлантичної інтеграції: в цілому вона складається із трьох інформаційних масивів – один із них присвячено формуванню, розвитку та досягненням Європейського союзу, його стосункам із Україною. Інший – виникненню, розвитку та сутності Північноатлантичного альянсу (НАТО), його ролі та значенню в сучасних соціально-політичних умовах. Розглядається також участь України й її стосунки з Організацією Об'єднаних Націй, Світовою організацією торгівлі, Міжнародним валютним фондом тощо.

За останні роки видано багато підручників, навчальних і навчально-методичних посібників, у яких висвітлено теоретичні основи євроатлантичної інтеграції але іноді вони страждають зайвим текстовим перевантаженням. В цьому контексті варто відмітити нестандартну оригінальну подачу автором матеріалу, що відтворює схему здійснення емпіричного пошуку та є, на нашу думку, легкою для сприймання й розуміння читачем із будь-яким рівнем методичної підготовки. З урахуванням того, що автор викладає в технічному університеті, своєрідність його підходу полягає в свідомо популярному і дещо навіть спрощеному викладенню матеріалу у вигляді схем, таблиць і рисунків, які полегшують, на думку автора, його сприйняття, а з іншого боку, сприяють кращому його засвоєнню. Отже, основний концептуальний принцип, який взято за основу – мінімум текстового «захарашчення» й максимум інформативності й наочності.

Одночасно пропонуваній навчальній посібник реалізує цікавий авторський задум: він, насамперед, представляє собою своєрідний «онлайн-гід» по навчально-інформативним месиджам, значній кількості наукових розвідок вітчизняних науковців у просторі Інтернету, до яких автор рекомендує звертатися через гіперпосилання з метою набуття більш детальної й поглибленої інформації із різноманітних питань євроатлантичної інтеграції. Саме така «онлайнова начинка» більше актуалізує, насамперед, електронну, аніж паперову форму запропонованого видання, яке, безумовно, постійно буде поповнюватися новим матеріалом з огляду на мінливість міжнародних політичних процесів.

Змістовність, логічність і доступність викладу теоретичного матеріалу робить можливим його використання не тільки студентами при підготовці

до практичних занять, при написанні курсових робіт, освітньо-кваліфікаційних робіт рівнів «бакалавр» і «магістр», а й викладачами при укладанні лекцій з відповідного курсу у вищих навчальних закладах.

Дослідження політичної практики країн Європейського союзу й Північноатлантичного альянсу, особливостей функціонування їх інституцій можуть бути в нагоді нашій державі в процесі адаптації на шляху до євроатлантичної інтеграції. Подальша демократизація українського суспільства, обрання європейської моделі розвитку безумовно будуть потребувати поєднання зусиль владних інститутів і громадянського суспільства. В цьому контексті представлений навчальний посібник – лише узагальнення певного етапу суспільного розвитку й визначення місця в ньому Української держави. Безумовно, що нові соціально-політичні реалії будуть вносити нові корективи, тому існуючий матеріал, відображений в посібнику, відповідно до цих змін буде постійно розширюватися, змінюватися й уточнюватися у нових його редакціях.

Режим доступу до навчального посібника: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/15061>

Denisiyuk S. G., Doctor of Political Sciences, Professor, Director of the Institute of Social and Human Sciences of Vinnytsia National Technical University (Ukraine, Vinnitsa), sg_denisiyuk@mail.ru

Review of the manual: Kornienko V. O. Ukraine in Europe and the World [Electronic resource]: [online guide on Euro-Atlantic integration]: [electronic] study guide / V. O. Kornienko. – Electronic text data (1 file (PDF): 16.5 MB). – Vinnitsa: VNTU, 2017. – 147 p.

* * *

Кривошея Ір. І.,
доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії культури та методики навчання гуманітарних дисциплін, Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини (Україна, Умань), iiivahnuik@i.ua

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ: TADEUSZ SROGOSZ «MIĘDZY WOJNĄ A MODERNIZACJĄ. STUDIA Z DZIEJÓW KRESÓW POŁUDNIOWO-WSCHODNICH RZECZYPOSPOLITEJ W XVII–XVIII WIEKU». – CZĘSTOCHOWA, WYDAWNICTWO IM. STANISŁAWA PODOBIŃSKIEGO AKADEMII IM. JANA DŁUGOSZA W CZĘSTOCHOWIE, 2016. –267 s.

На сучасні дослідження історії України, та й не лише її, суспільство часом дає діаметрально протилежні погляди. Хтось ставиться до вивчення історичних подій схвально, беручи до уваги спроможність пояснити не лише минуле, але й нинішні та майбутні суспільно-політичні процеси; хтось відмовляє історії в праві називатися наукою. Однак історики продовжують свою працю, мотивуючи її бажанням отримати відповіді не лише на наукові питання, а й задовольнити суспільні прагнення до віднайдення консенсусу в складних питаннях. Особливо якщо мова заходить про сусідні народи, що мають спільну з нами історію.

Коли говоримо про сучасні українсько-польські відносини, на думку спадає швидка зміна політичних

тенденцій при зміні еліт. Зовсім недавно, у 2014 р., ближчих і щиріших друзів, аніж Польща та Литва, Україна не мала. Станом на 2017 р. такого відчуття підтримки й взаємопорозуміння між Польщею та Україною більше немає. Причиною певного розходження думок стали історичні трагедії, щодо яких обидві країни мають різні точки зору. Причому мова йде радше про політиків, ніж про істориків, котрі, у своїй більшості, прагнуть знайти порозуміння й зберігають толерантне ставлення один до одного.

Рецензована монографія проф. Т. Срогоша присвячена історії південно-східного пограниччя Речі Посполитої в XVII–XVIII ст. Мова йде про Правобережну Україну в межах чотирьох колишніх польських воєводств (Київського, Брацлавського, Подільського й Волинського). Надзвичайно важливою є вихідна теза Автора про дослідження історії з метою віднайдення порозуміння щодо суперечливих сторінок українсько-польської історії або хоча б початку процесу зі складання протоколу розбіжностей щодо таких питань.

Монографія об'єднує багато тем, рамкою для яких став шлях досліджуваної частини української землі «від війни до модернізації». Обгрунтовуючи власний підхід, проф. Т. Срогош приділив увагу базовим поняттям: модернізація, пограниччя, креси, мультикультуралізм, транскulturалізм, культурна багатомірність.

Серед іншого, Автор вказав на відмінності в підході до назв окремих періодів української історії в польській та українській історіографії. Мова йде про визначення другої половини XVII ст. польськими істориками як періоду воєн, що, на думку вченого, підкреслює суспільний неспокій того часу. Із точки зору дослідника, в українській історіографії назва періоду Руїна для позначення процесів суспільного неспокою, точніше – його завершення в 1686 р., не відповідає дійсності, адже й надалі тривали кровопролитні війни на українській території. Як приклад, згадується повстання С. Палія.

Разом із тим складно згодитися з пропонованим підходом, адже, виділяючи період Руїни й датуючи його 1658–1686 рр. (Т. Срогош посилається на роботу Н. Яковенко), українські історики мають на увазі не так аспект суспільного неспокою, як, насамперед, руйнацію державності та надій на майбутнє козацької України. Війни та повстання, звісно ж, тривали протягом усього XVII–XVIII ст. і суспільного спокою дійсно не було.

Визначаючи власне толерантне ставлення до української історії й поінформованість про надання переваги в українській традиції терміну «Правобережна Україна», проф. Т. Срогош пояснює вживання в назві книги терміну «південно-східні креси Речі Посполитої» тим, що термін Правобережна Україна не відповідає основним ідеям деяких розділів першої та четвертої частин. Також Автор підкреслює, що вживає дефініцію південно-східні креси в географічному значенні, хоча й із використанням його для позначення культурних процесів. У вступі до книги термін «креси» домінує, натомість в інших розділах можна спостерігати більш збалансований підхід – частіше уводиться дефініція «Правобережна Україна».

Подекуди у викладі відчувається відмова українцям й українським територіям в суб'єктності стосовно суспільно-політичних процесів досліджуваної доби. Варто лише звернути увагу на розділ «Контакти Речі